

De nationale kieswetten voor de Europese verkiezingen

door Guido VAN DEN BERGHE,

Wetenschappelijk onderzoeker
Europees Universitair Instituut Florence.

★

De verkiezing van de leden van het Europese Parlement door middel van rechtstreekse algemene verkiezingen zullen, in alle Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen, plaatsvinden binnen eenzelfde periode die aanvangt op donderdagmorgen 7 juni en die afloopt op zondag 10 juni 1979.

Binnen deze vastgestelde periode bepaalt elke Lid-Staat zelf de dag van de verkiezingen. Het zijn ook de Lid-Staten zelf, die behoudens enkele gemeenschappelijke bepalingen, de verkiezingsprocedure regelen, zodat er in feite negen afzonderlijke nationale verkiezingen voor het Europese Parlement zullen plaats vinden. Maar daar ze gelijktijdig worden gehouden en daar de uitslag ervan ongeveer op het zelfde tijdstip zal bekend gemaakt worden, laat toe van Europese verkiezingen te spreken.

In dit artikel zullen de verschillende nationale kieswetten die zullen gebruikt worden voor de Europese verkiezingen op een rij gezet worden en onder de loupe genomen. Onderlinge verschillen en tegenstellingen zullen kritisch beschouwd worden. Afwijkingen met de verkiezingsprocedures, in voege voor nationale verkiezingen zullen, per Lid-Staat, worden opgespoord en besproken.

Globaal genomen zal hier ondermeer getracht worden aan te strepen dat de potentiële invloed van een individuele stem van een « Europees burger » op de samenstelling van het Europese Parlement per Lid-Staat zeer verschillend zal zijn.

TERUGBLIK.

Zowel in het Verdrag van Parijs (1951) tot oprichting van de Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS) als in de Verdragen van Rome (1957)

tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap (EEG) en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (EURATOM) werden bepalingen opgenomen waaruit bleek dat de Vergadering zou worden samengesteld uit afgevaardigden die rechtstreeks zouden worden verkozen.

Over rechtstreekse verkiezingen zegt Art. 138, lid 3 van het EEG-Verdrag : « De Vergadering stelt ontwerpen op voor het houden van rechtstreekse algemene verkiezingen volgens een in alle Lid-Staten eenvormige procedure. De Raad stelt met eenparigheid van stemmen de desbetreffende bepalingen vast, waarvan hij de aanneming door de Lid-Staten overeenkomstig hun onderscheidene grondwettelijke bepalingen aanbeveelt ».

Reeds in 1960 had dat Europese Parlement een ontwerp voor rechtstreekse algemene verkiezingen klaar. Deze ontwerp-conventie, de zgn. conventie-Dehousse werd prompt aan de Raad voorgelegd. Het document werd daar echter nooit echt in behandeling genomen. Men was verstrikt geraakt in een cirkelredenering : aan de ene kant werd beweerd dat het onnodig was verkiezingen te organiseren voor een Parlement dat zo weinig bevoegdheden had, aan de andere kant werd gezegd dat de bevoegdheden van een Parlement dat niet rechtstreeks verkozen was, niet uitgebreid konden worden.

Een doorbraak kwam er slechts jaren later nl. op 9 en 10 december 1974, toen de staatshoofden en regeringsleiders op de topconferentie van Parijs hadden geconstateerd dat het in het Verdrag gestelde doel, te weten algemene verkiezingen voor het Europese Parlement, zo spoedig mogelijk diende te worden verwezenlijkt. Op dit punt zagen ze met belangstelling de voorstellen van het Europese Parlement tegemoet, waarover de Raad der Ministers dan in 1976 zou moeten beslissen. In dat geval zouden er vanaf 1978 rechtstreekse algemene verkiezingen moeten plaats vinden.

Het Europese Parlement dat reeds in het licht van de uitbreiding van de Gemeenschap met drie nieuwe Lid-Staten begonnen was met de herziening van de ontwerp-conventie van 1960, reageerde onmiddellijk. Reeds op 14 januari 1975 keurde het een tweede ontwerp-conventie, op basis van het rapport-Patijn goed. Bij het opstellen van deze ontwerp-conventie ging het Parlement ervan uit dat alleen een aantal wezenlijke punten zoals het aantal zetels en de verdeling ervan per land, het tijdstip van de verkiezingen, het mandaat van de vertegenwoordigers etc. op het vlak van de Gemeenschap diende te worden geregeld en dat de rest moest overgelaten worden aan de nationale wetgevers. In afwijking met het EEG-Verdrag voorzag de ontwerp-conventie dus niet in een eenvormige verkiezingsprocedure. Voor zulk Europees kiesstelsel, met

zijn vele aan tradities gebonden problemen, bleek de tijd nog niet rijp te zijn.

Maar zelfs deze minimaal gestelde ontwerp-conventie leidde niet tot een onmiddellijke eensgezindheid in de Raad. Het duurde nog tot 20 september 1976, na veel touwgetrek over o.a. de zetelverdeling, vooraleer de Raad een besluit ondertekende, waaraan een akte werd toegevoegd, betreffende de verkiezing van de vertegenwoordigers in het Europese Parlement door middel van rechtstreekse algemene verkiezingen. Deze akte volgde in grote lijnen de ontwerpconventie van het Europese Parlement.

HET BESLUIT EN DE AKTE VAN 20 SEPTEMBER 1976.

Met dit besluit en de daarbijgevoegde akte werd een tweede fase, voorzien in Art. 138, lid 3 van het EEG-Verdrag afgesloten. Nu moesten de nationale parlementen deze teksten ook nog goedkeuren. Het besluit voorzag twee fazen. Eerst de ratificatie van de akte door alle parlementen der Negen. Daarna het in kennis stellen van de Secretaris - Generaal van de Raad van de Europese Gemeenschappen van de voltooiing van de procedures die volgens de onderscheidene grondwettelijke bepalingen van de Lid-Staten vereist zijn voor de aanneming van de akte.

Naast het beginsel van rechtstreekse algemene verkiezingen zelf, zijn de belangrijkste elementen van de akte o.a. :

- tot de inwerkingtreding van een eenvormige verkiezingsprocedure gelden in elke Lid-Staat de nationale bepalingen ;
- het aantal zetels in het Europese Parlement wordt verhoogd van 198 tot 410 en de verdeling ervan tussen de Lid-Staten wordt geregeld (1) ;
- de leden van het Europese Parlement worden verkozen voor de duur van vijf jaar ;
- de leden van het Europese Parlement kunnen tevens lid zijn van het Parlement van hun Lid-Staat ;
- het lidmaatschap van het Europese Parlement is onverenigbaar met een aantal met name genoemde lidmaatschappen van communautaire instellingen en organen alsmede van nationale regeringen, bovendien kan iedere Lid-Staat de onverenigbaarheden vaststellen die op nationaal vlak van toepassing zijn ;

(1) Zie tabel I.

- de verkiezingen vinden voor alle Lid-Staten plaats binnen eenzelfde periode van vier dagen. Deze periode vangt aan op donderdagochtend en loopt af op de daaropvolgende zondag ;
- de Raad zal in een later stadium met eenparigheid van stemmen en na raadpleging van het Europese Parlement besluiten wanneer de eerste verkiezingen zullen plaatsvinden.

Niettegenstaande de akte in zich reeds een akkoord volgens de kleinste gemeenschappelijke noemer inhield, dat het moest mogelijk maken de Europese verkiezingen te houden in de periode mei/juni 1978, zoals voorzien was in het besluit van 20 september 1976, bleek deze streefdatum niet haalbaar te zijn. Heel wat verzet in de parlementen van sommige Lid-Staten was hiervoor verantwoordelijk. Dit verzet kwam vooral los tegen het gevaar van een mogelijke uitbreiding van de bevoegdheden van het Europese Parlement na de rechtstreekse verkiezingen. Het steunde ook op de vrees dat deze verkiezingen verregaande gevolgen zouden kunnen hebben op de interne krachtsverhoudingen tussen de verschillende politieke partijen. Dit alles bracht met zich, dat het nog anderhalf jaar duurde vooraleer alle parlementen der Negen de akte geratificeerd hadden en dat de Raad hiervan in kennis was gesteld. De laatsten in de rij waren het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk. Hun kennisgevingen werden respectievelijk slechts op 12 juni en op 23 juni 1978 aan de Raad overgemaakt.

Het was dus pas op 1 juli 1978 dat, zoals voorzien in Art. 16 van de akte, de bepalingen van de akte in werking konden treden.

Inmiddels was op 7 april 1978, door de Europese Raad van Kopenhagen, overeengekomen de verkiezingen van 7 tot 10 juni 1979 te houden. Na raadpleging van het Europese Parlement werd dit dan zo door de Raad van Ministers, met eenparigheid van stemmen, beslist.

Vooraleer de nationale Kieswetten te bespreken, die volgens Art. 7, lid 2 van de akte van 20 september 1976, in de verschillende Lid-Staten de verkiezingsprocedure zullen regelen, moet een voorafgaande opmerking gemaakt worden. Het is juist te stellen dat het de eerste maal is dat er rechtstreeks op de Europese burgers een beroep gedaan wordt om op een democratische wijze aan de uitbouw van de Europese integratie deel te nemen en ook kan gezegd worden dat het Europese bouwwerk op deze wijze een democratische legitimiteit verkrijgt. Toch mag men de ogen niet sluiten voor enkele belangrijke vertekeningen en scheeftrekkingen die in de akte onder Art. 2, dat de definitieve zetelverdeling regelt, aanwezig zijn (zie tabel I).

Deze zetelverdeling, die veel minder evenredig is dan degene opgenomen in de ontwerp-conventie van het Europese Parlement, houdt o.a. geen

rekening met de bevolkingsverschillen de de verschillen in het aantal kiesgerechtigden tussen de « grote landen ». Deze kunnen bvb. tussen de Bondsrepubliek Duitsland en Frankrijk zeer hoog oplopen. Voor de « kleine landen » valt er qua zetelaantal een procentuele oververtegenwoordiging waar te nemen, alhoewel deze minder uitgesproken is dan in het huidige Europese Parlement. Verder bevat deze zetelverdeling nog tal van andere afwijkingen o.a. tussen de groep « grote landen » en de groep « kleine landen » maar ook binnenin de twee groepen zelf.

TABEL I

	Bevolking 1977 in mil.* (gerond)	% totale bevolking	Kiesgerechtigden voor Europese verkiezingen in mil.** (schatting)	Europees Parlement zetels na Europese verkiezingen	% totaal aantal zetels	Europees Parlement huidig aantal zetels	% totaal aantal zetels
Bondsrepubliek Duitsland	61.4	23.6	42.1	81	19.8	36	18.2
Italië	56.5	21.7	40.9	81	19.8	36	18.2
Verenigd Koninkrijk	56.0	21.6	41.0	81	19.8	36	18.2
Frankrijk	53.1	20.4	35.3	81	19.8	36	18.2
Nederland	13.9	5.4	9.5	25	6.1	14	7.1
België	9.8	3.8	7.0	24	5.9	14	7.1
Denemarken	5.1	2.0	3.5	16	3.9	10	5.1
Ierland	3.2	1.2	2.1	15	3.7	10	5.1
Luxemburg	0.4	0.2	0.2	6	1.5	6	3.0
Totaal	± 259.2	100	181.6	410	100	198	100

* Maandelijks Bulletin Algemene Statistiek, Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen, 4/6-1978, p. 14.

** A Parliament for Europe, Europees Parlement, juni 1978, p. 22.

NATIONALE KIESWETTEN.

België.

Het wetsontwerp betreffende de Europese verkiezingen werd door de regering bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers ingediend op 2 december 1977. Het geraakte echter gevangen in de gemeenschapsproblematiek. Daardoor duurde het nog tot 3 november 1978 vooraleer het wetsontwerp door de Kamer en tot 14 november 1978 vooraleer het door de Senaat werd goedgekeurd (1). In grote trekken zijn de bepalingen van de Kieswet dezelfde als deze die gelden voor de nationale verkiezingen

(2) Wet betreffende de verkiezingen van het Europese Parlement, *Belgisch Staatsblad*, 23 december 1978, blz. 15927-15936.

maar met de nodige aanpassingen wegens de specificiteit van de Europese verkiezingen. Een van de meest in het oog springende bepaling van deze kieswet is deze welke zegt dat de twee grote cultuurgemeenschappen hun eigen vertegenwoordigers naar het Europese Parlement zullen sturen. Alhoewel er mogelijkheid tot discussie bestaat over de « juiste » verdeelsleutel, zal het principe nl. een eigen vertegenwoordiging voor cultuurgemeenschappen in de andere Lid-Statens zeker van zeer nabij worden gevolgd.

Het was in bijlage II bij de regeringsverklaring van 7 juni 1977, (het zgn. Gemeenschapsakkoord), dat in verband met de Europese verkiezingen werd bepaald dat van de 24 aan België toegewezen vertegenwoordigers er 13 Nederlandstalig en 11 Franstalig zouden zijn.

In uitvoering van deze fundamentele optie werden er twee kiescolleges samengesteld, het ene Nederlands, het andere Frans. De kiezers uit de kiesarrondissementen die in hun geheel tot het Nederlandse taalgebied behoren vormen het Nederlandse kiescollege. De kiezers uit de kiesarrondissementen die het Franse en het Duitse taalgebied beslaan vormen het Franse kiescollege. De kiezers uit het kiesarrondissement Brussel, zoals het zal samengesteld zijn drie maanden voor de datum van de Europese verkiezingen, bepalen bij het uitbrengen van hun stem zelf tot welk kiescollege ze behoren. Voor de organisatie van de Europese verkiezingen wordt België ingedeeld in drie kiesgebieden. De Vlaamse kieskring omvat de kiesarrondissementen die in hun geheel tot het Nederlands taalgebied behoren. De Waalse kieskring omvat de kiesarrondissementen die het Franse en het Duitse taalgebied beslaan. De Brusselse kieskring, valt samen met kiesarrondissement Brussel zoals het zal samengesteld zijn drie maanden voor de datum van de Europese verkiezingen.

Het actief stemrecht werd voor de Europese verkiezingen verlaagd tot 18 jaar (21 jaar voor nationale verkiezingen). Dit gebeurde in navolging van de andere Lid-Statens en had ook als bedoeling zoveel mogelijk burgers (inzonderheid jongeren) aan de verkiezingen te laten deelnemen. Enkel personen die de Belgische nationaliteit bezitten kunnen het actief stemrecht verwerven.

Voor de Europese verkiezingen werd de stemplicht behouden. De kieswet bepaalt ook dat de kiezers zullen moeten ingeschreven zijn in de bevolkingsregisters van een Belgische gemeente. De verplichting ten minste zes maanden in dezelfde gemeente zijn woonplaats te hebben vervalft. Die bepaling bracht immers mede dat zeer veel kiezers zich moesten verplaatsen en bemoeilijkte ook het opmaken van de kiezerslijsten door de gemeentebesturen. De gemeentebesturen zullen nu op de negentigste dag voor de verkiezingen een lijst moeten opmaken van de kiezers die op die dag in de bevolkingsregisters van de gemeente zijn ingeschreven.

Voor de Europese verkiezingen werden de verkiesbaarheidsvereisten wat betreft de nationaliteit en de leeftijd gewijzigd. Om verkiesbaar te zijn, moet men het genot hebben van de burgerlijke en politieke rechten en zijn woonplaats hebben in België. Voor de Europese verkiezingen volstaat het verder Belg te zijn zonder meer en de leeftijd van 21 jaar te hebben bereikt. Verkiesbaar zijn dus ook Belgen door huwelijk of door gewone naturalisatie. Voor nationale verkiezingen geldt 25 jaar. Tot een verlaging van de leeftijd voor het verkrijgen van het passief kiesrecht werd besloten op grond van de redenering dat men vooral op jongeren moest rekenen voor de uitbouw van de Europese Gemeenschap.

De indeling van het land in twee kiescolleges bracht met zich dat er een bijkomende verkiesbaarheidsvereiste werd ingevoerd. De kandidaten die zich voor het Nederlands kiescollege aanmelden moeten bevestigen dat ze nederlandstalig zijn, terwijl de kandidaten die zich voor het Franse kiescollege aanmelden moeten bevestigen dat ze frans- of duitstalig zijn.

De voorwaarden die gesteld worden voor de voordracht van kandidaten houden rekening met deze nieuwe bepaling. Ten einde te vermijden dat een nederlandstalig persoon wordt voorgedragen voor het Franse kiescollege of dat een franstalig of duitstalig persoon wordt voorgedragen voor het Nederlands kiescollege werd bepaald dat de belgische parlementairen die de lijst ondertekenen (minimum 5) tot de taalgroep moeten behoren die overeenstemt met de taal van de kandidaten. Indien de voordracht gebeurt door kiezers, dan moeten de lijst door minstens duizend kiezers ondertekend zijn, ingeschreven in elk van de vijf provincies die geheel of gedeeltelijk het kiescollege vormen waartoe de voorgedragen kandidaten behoren.

De verkiezing zal gehouden worden volgens het stelsel van evenredige vertegenwoordiging. Elke kiezer heeft, zoals voor de nationale verkiezingen één stem. Indien hij zich kan verenigen met de volgorde waarin de kandidaat-titularissen en -opvolgers op de door hem gesteunde lijst voorkomen, dan vult hij het stemvak in bovenaan op de lijst van die kandidaten. Is dit niet het geval, dan kan hij een naamstem uitbrengen op een kandidaat-titularis of op een kandidaat-opvolger of op beiden.

Voor de berekening en de toekenning van de zetels binnen de twee kiescolleges wordt de methode d'Hondt gebruikt. De stemming bij volmacht, die bij nationale verkiezingen tot heel wat onregelmatigheden had aanleiding gegeven, wordt afgeschaft. Wanneer een mandaat van een vertegenwoordiger openvalt voleindigt de opvolger, gekozen op een afzonderlijke lijst van opvolgers, het mandaat van zijn voorganger. De Kamer van Volksvertegenwoordigers beslist over de bezwaren die worden ingebracht op grond van de bepalingen van de kieswet.

De Europese verkiezingen zullen in België op 10 juni 1979 plaatsvinden.

Denemarken.

Reeds op 2 december 1977 keurde het parlement (het Folketing) de kieswet die zal gelden voor de Europese verkiezingen goed (3). Denemarken kent het één-Kamer-stelsel.

Van de 16 aan Denemarken toegewezen zetels krijgt Denemarken zelf er 15. Groenland zal 1 vertegenwoordiger verkiezen op basis van het uninomiaal meerderheidsstelsel met één stembeurt. De Färöereilanden, die geen deel uitmaken van de Europese Gemeenschap, nemen bijgevolg ook geen deel aan de Europese verkiezingen. Denemarken zelf vormt één kiesgebied. De verkiezingen worden gehouden volgens het stelsel van evenredige vertegenwoordiging. In tegenstelling met de nationale verkiezingen, wordt voor de berekening en de toewijzing der zetels de methode d'Hondt gebruikt.

Op 18 jarige leeftijd wordt aan alle personen die de Deense nationaliteit bezitten het actief en het passief kiesrecht verleend. Een referendum gehouden op 20 september 1978 besliste in deze zin. Dit geldt nu ook zo voor de nationale verkiezingen. Voordien verkreeg men het actief en het passief kiesrecht pas op 20 jarige leeftijd. Ook de Deense onderdanen die in andere Lid-Staten van de Gemeenschap verblijven mogen aan de Europese verkiezingen deelnemen. Ze zullen hun stem in een Deens Consulaat of in de Deense Ambassade kunnen uitbrengen.

Om aan de verkiezingen te kunnen deelnemen moeten de kiezers ingeschreven zijn in de kiezerslijsten. Voor de Denen die in Denemarken wonen gebeurt dit automatisch. Denen die in andere Lid-Staten verblijven worden slechts op aanvraag in een speciale kiezerslijst van Kopenhagen opgenomen.

De voordracht van kandidaten geschiedt via lijsten, die een maximum van 20 kandidaten kunnen bevatten. Het zijn de politieke partijen die in het Folketing vertegenwoordigd zijn die die lijsten kunnen indienen. De mogelijkheid tot het sluiten van kiesverbonden bestaat echter. Indien een partij aan de Europese verkiezingen wenst deel te nemen, maar niet in het Folketing vertegenwoordigd is, dan is bovendien een aantal handtekeningen vereist dat overeenkomt met minimaal 2 % van de bij de laatste nationale verkiezingen geldige stemmen. Alhoewel dit aantal meer

(3) Lov om valg af danske repraesentanter til Europa-Parlamentet, *Lovtidende 1977*, n° 609, 14 december 1977, blz. 1706-1711.

dan 60.000 handtekeningen bedraagt, heeft het toch niet kunnen beletten dat tegenstanders van de Europese Gemeenschap deze kaap ver overschreden. Ze zullen dus als 'nieuwe partij' aan de Europese verkiezingen kunnen deelnemen. Elke kiezer beschikt over één stem, die hij naar keuze aan de gehele lijst of aan een kandidaat op de lijst kan geven.

Het stemmen per brief is mogelijk onder dezelfde voorwaarden als deze voorzien voor de nationale verkiezingen.

De bezetting van een vrijgekomen zetel geschiedt door de eerstvolgende op de lijst. Over de geldigheid van de kiesverrichtingen en over elk bezwaar in verband met de verkiezingen beslist het Folketing.

De Europese verkiezingen zullen in Denemarken op 7 juni 1979 plaatsvinden.

Bondsrepubliek Duitsland.

De verkiezingswetgeving voor de Europese verkiezingen werd op 17 maart 1978 door de Bondesdag (Bundestag) en op 28 april 1978 door de Bondsraad (Bundesrat) goedgekeurd (4).

Van de 81 afgevaardigden die de Bondsrepubliek in het Europese Parlement zal hebben zullen er drie uit West-Berlijn afkomstig zijn. Deze laatsten worden niet rechtstreeks verkozen maar worden aangewezen door het Berlijnse Huis van Afgevaardigden, op grond van de samenstelling van het Huis op het tijdstip van de Europese verkiezingen. Dit Huis van Afgevaardigden wordt rechtstreeks verkozen door de inwoners van West-Berlijn. Alhoewel de kieswetgeving, op dit punt, in overeenstemming is met de praktijk die gevolgd wordt voor het aanduiden van de Berlijnse afgevaardigden in de Bondsdag, beschouwen de Russen de aanwezigheid van West-Berlijnse vertegenwoordigers op de banken van het Europese Parlement als een schending van de Vier-Machtenovereenkomst over Berlijn van 1971.

Voor de verkiezing van de 78 andere afgevaardigden wordt het stelsel van evenredige vertegenwoordiging toegepast. Lijsten die minder dan 5 % van de uitgebrachte geldige stemmen behalen worden bij de zetelverdeling niet in aanmerking genomen. Het wetsontwerp dat door de Regering op 1 april 1977 bij de Bondsraad was ingediend geworden voorzag in het stelsel van evenredige vertegenwoordiging op basis van Bondslijsten met een 5 % drempel. Dit werd echter door de

(4) Gesetz über die Wahl der Abgeordneten des Europäischen Parlaments aus der Bundesrepublik Deutschland, *Bundesgesetzblatt* 1978 I, n° 31, 21 juni 1978, blz. 709-717.

Bondsraad verworpen. Een compromis werd gevonden. De politieke partijen kunnen nu zelf beslissen of ze de Europese verkiezingen willen betwisten met Bondslijsten dan wel met lijsten die voor één of meer deelstaten (Länder) gelden. De berekening geschiedt in beide gevallen op Bondsniveau volgens de methode d'Hondt. Het verschil tussen de twee opties kan als volgt worden samengevat. Wanneer een partij lijsten indient voor één of meer Länder dan worden de in totaal door deze partij behaalde zetels volgens de methode d'Hondt over de diverse deelstaten verdeeld. Wanneer een Bondslijst ingediend wordt, moet de partij zelf rekening houden met de regionale vertegenwoordiging op de lijst.

Het actief en het passief kiesrecht wordt vanaf 18 jarige leeftijd aan personen met de Duitse nationaliteit. Ook aan onderdanen van de Bondsrepubliek die op de dag van de verkiezingen sedert ten minste drie maanden in een andere Lid-Staat wonen wordt het stemrecht verleend. Ze kunnen per brief stemmen. Die mogelijkheid bestaat trouwens ook voor de andere kiezers.

De voordracht van kandidaten kan enkel gebeuren door politieke partijen of door lidmaatschappelijk georganiseerde verenigingen een bepaling, die de deur openlaat voor transnationale partijcombinaties. Indien de partij of de vereniging niet reeds met ten minste vijf zetels vertegenwoordigd is in het huidige Europese Parlement, in de Bondsdag of in een Landdag zijn bovendien nog 4.000 handtekeningen voor een Bondslijst of 2.000 handtekeningen van kiezers voor een deelstaatslijst nodig. Iedere kiezer heeft één stem. De volgorde op de lijst wordt door de politieke partijen bepaald. Deze volgorde is tevens bepalend voor de volgorde van de toe te wijzen zetels.

Wanneer een zetel vrijkomt wordt de plaats ingenomen door een vervangende kandidaat die naast elke kandidaat op een lijst kan benoemd worden. Dit systeem wordt reeds in enkele deelstaten voor de verkiezingen van de Bondsdag toegepast. Is er geen vervangende kandidaat dan gaat de vrijgekomen zetel naar diegene die de volgende staat op de lijst. Over de geldigheid van de kiesverrichtingen beslist de Bondsdag. Bij het constitutioneel hof (Bundesverfassungsgericht) kan tegen deze beslissing bezwaar worden aangetekend.

De Europese verkiezingen zullen in de Bondsrepubliek Duitsland op 10 juni 1979 plaatsvinden.

Frankrijk.

Zoals reeds hoger vermeld werd, was Frankrijk allerlaatst om de Secretaris-Generaal van de Raad van Ministers van de Europese Gemeen-

schappen in kennis te stellen van de ratificatie van de akte van 20 september 1976. Toch had het land reeds in de maand juni 1977 zijn kieswet voor de Europese verkiezingen klaar. Deze kieswet werd op 21 juni 1977 door de Nationale Vergadering (Assemblée nationale) en op 30 juni 1977 door de Senaat (Sénat) goedgekeurd (5).

Op aandringen van de Nationale Vergadering werd in deze zeer korte kieswet een artikel opgenomen dat bepaalt dat er geen enkele wijziging in de verkiezingsprocedure voor de aanduiding van de Franse afgevaardigden in het Europese Parlement kan gebeuren zonder de toestemming van het franse parlement. Dit artikel neemt heel wat wind uit de zeilen van sommigen die reeds dromen van een door het Europese Parlement ontworpen eenvormige verkiezingsprocedure.

De 81 Franse afgevaardigden in het Europese Parlement zullen mede de Franse overzeese gebiedsdelen vertegenwoordigen. Het grondgebied van de Republiek vormt één kiesgebied. In tegenstelling met het uniminaal meerderheidsstelsel met « ballotage » dat voor nationale verkiezingen gebruikt wordt, zullen de Europese verkiezingen gehouden worden volgens het stelsel van evenredige vertegenwoordiging. De berekening en de toewijzing der zetels zal gebeuren op nationaal vlak volgens de methode d'Hondt. Lijsten die minder dan 5 % van de uitgebrachte stemmen behalen worden bij de toewijzing van de zetels niet in aanmerking genomen.

Het actief stemrecht wordt vanaf 18 jarige leeftijd verleend aan alle personen die in het bezit zijn van de Franse nationaliteit. Fransmen die in een andere Lid-Staat wonen maar ook elders in de wereld kunnen evenals bij de presidentsverkiezingen hun stem uitbrengen in de Franse Consulaten of de Franse Ambassade. Ze moeten echter ingeschreven staan op de lijsten van het stemcentrum voor de verkiezing van de President van de Republiek. Dit kan enkel gebeuren op aanvraag van de personen in kwestie. Stemmen bij volmacht is zoals voor de nationale verkiezingen toegelaten.

Voor het verwerven van het passief stemrecht is de Franse nationaliteit en een minimum leeftijd van 23 jaar vereist.

Voor de voordracht van kandidaten zijn er geen specifieke regels voorgeschreven. Lijsten worden door de lijstaanvoerder of diens gevolmachtigde ingediend. Voor elke lijst dient een waarborgsom van FF 100.000 te worden gestort. Deze wordt enkel teruggestort indien de lijst ten minste 5 % van de uitgebrachte stemmen op zich verenigt.

(5) Loi n° 77-729 du 7 juillet 1977 relative à l'élection des représentants à l'Assemblée des communautés européennes, *Journal Officiel de la République Française*, 8 juli 1977, blz. 3579-3580.

Elke kiezer heeft één stem die enkel op een lijst kan worden uitgebracht. Het geven van een voorkeurstem is niet mogelijk. De zetels worden aan de kandidaten toegewezen in de volgorde waarin zij op de lijst voorkomen.

De kandidaat van de lijst die onmiddellijk volgt op de laatstgekozen kandidaat vervangt een op deze lijst gekozen kandidaat wiens zetel vacant wordt. Elke kiezer kan bij de Raad van State de verkiezingen aanvechten gedurende tien dagen die volgen op de bekendmaking van de resultaten. Voor de nationale verkiezingen is de Constitutionele Raad verantwoordelijk voor de geschillenregeling.

De Europese verkiezingen zullen in Frankrijk op 10 juni 1979 plaatsvinden.

Ierland.

Het wetsontwerp voor de verkiezing van de Ierse afgevaardigden in het Europese Parlement werd op 30 november 1977 en door de Kamer van Afgevaardigden (Dail Eireann) en op 8 december 1977 door de Senaat (Seanad Eireann) goedgekeurd (6).

De 15 afgevaardigden worden in vier kieskringen verkozen. In de kieskring Dublin worden vier afgevaardigden verkozen. In de kieskringen Connacht-Ulster en Leinster drie en in de kieskring Munster vijf.

Het stelsel van evenredige vertegenwoordiging, zonder lijsten, wordt gebruikt. Er is ook geen kiesdrempel in de wet vastgelegd. De vier kieskringen gelden als kiesgebied. Voor de berekening en de toewijzing van de zetels wordt het traditionele stelsel van de overdraagbare stem (Single Transferable Vote) toegepast. Op het stembiljet worden de namen van de kandidaten in alfabetische volgorde gerangschikt. De kiezer kan zijn voorkeur voor bepaalde kandidaten uitdrukken door de cijfers 1, 2, 3, etc., naast hun namen te plaatsen. Deze stem kan overgedragen worden op de volgende kandidaat van zijn keuze indien de eerste kandidaat van zijn keuze reeds voldoende stemmen heeft behaald om zijn verkiezing te verzekeren of indien hij wegens het behalen van te weinig stemmen geëlimineerd is geworden. De kieswet laat dus aan de kiezer de mogelijkheid zijn voorkeur voor één kandidaat, voor een beperkt aantal kandidaten of voor alle kandidaten in de volgorde van zijn keuze tot uiting te brengen.

Stemrecht hebben alle personen met de Ierse nationaliteit die de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt en die hun woonplaats hebben in een

(6) The European Assembly Elections Act van 9 december 1977.

kieskring. Om het stemrecht te kunnen uitoefenen moeten ze zich laten inschrijven in de kiezerslijsten. Ook aan onderdanen van een andere Lid-Staat, die aan dezelfde voorwaarden voldoen, wordt het stemrecht verleend. Verkiesbaar zijn personen die de Ierse nationaliteit bezitten en die de 21 jarige leeftijd hebben bereikt.

Men kan ofwel zichzelf kandidaat stellen of, indien men daarmee instemt, worden voorgedragen door een andere persoon die ingeschreven is in de kiezerslijsten van de kieskring waar hij de kandidaat wil voordragen. Kandidaten moeten bovendien nog een waarborgsom van 1.000 Ierse ponden storten. Deze som wordt terugbetaald indien de kandidaat bij de stemopneming meer dan eenderde van de kiesdeler heeft behaald.

Wanneer een zetel vrijkomt, dan stelt de Dáil Eireann een vervanger aan. Indien de afgevaardigde die zijn mandaat neerlegt tot een politieke partij behoort, dan kan die partij iemand voordragen. Er vinden dus geen tussentijdse verkiezingen plaats, zoals gebruikelijk is voor nationale verkiezingen.

De mogelijkheid tot het stemmen per brief, voor de leden van de politie en de strijdkrachten, en het stemmen bij volmacht, voor blinden, gehandicapten en de analfabeten, bestaat onder dezelfde voorwaarden als deze die gelden voor de nationale verkiezingen.

Elke kiesgerechtigde kan de uitslag van de verkiezingen betwisten door het indienen van een bezwaarschrift bij de High Court, wiens uitspraak definitief is. Enkel een beroep met betrekking tot een rechtsvraag is mogelijk bij de Supreme Court.

De Europese verkiezingen zullen in Ierland op 7 juni 1979 plaatsvinden.

Italië.

Italië dat als eerste land de akte van 20 september 1976 ratificeerde was een van de allerlaatsten om zijn kieswetgeving voor de Europese verkiezingen klaar te hebben. De aanslepende politieke en economische crisis was hiervoor grotendeels voor verantwoordelijk. De Senaat (Senato della Repubblica) keurde het door de regering ingediende wetsontwerp pas goed op 2 december 1978. De dreiging van een nieuwe regeringscrisis en de vrees dat Italië bijgevolg niet tijdig zou klaar komen met het opstellen van zijn kieswet deed de kamer van Afgevaardigden (Camera dei Deputati) op 18 januari 1979 beslissen het wetsontwerp zonder verdere wijzigingen aan te nemen (7).

(7) Wet van 24 januari 1979, n. 18, Elezione dei rappresentanti dell' Italia al Parlamento europeo, *Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana*, 30 januari 1979, blz. 947-969.

Het Italiaanse grondgebied wordt voor de Europese verkiezingen verdeeld in vijf kiesgebieden (Noord-West, Noord-Oost, Centrum, Zuiden en Eilanden). De 81 Italiaanse afgevaardigden in het Europese Parlement worden verkozen volgens het stelsel van evenredige vertegenwoordiging. De berekening van het aantal zetels dat een lijst behaald heeft en de toewijzing ervan aan de verschillende kiesgebieden geschiedt op nationaal vlak volgens het systeem van de natuurlijke quotiënten. De resten worden volledig benut. Dit laat kleinere partijen die het nationaal kiesquotient niet behalen, mede te dingen naar één of meerdere van de rest-zetels.

Kiesrecht hebben alle personen met Italiaanse nationaliteit die de 18 jarige leeftijd hebben bereikt en die ingeschreven zijn in de kiezerslijsten. Italianen die in de andere Lid-Statens verblijven zullen, in akkoord met de regeringen van die Lid-Statens, voor het eerst hun stem ter plaatse kunnen uitbrengen. Ze zullen voor de lijsten van het Italiaan kiesgebied waar ze in de kiezerslijsten zijn ingeschreven kunnen stemmen. In België, bijvoorbeeld, zullen de Italianen op 9 juni 1979 in 210 stembureaus kunnen stemmen. Italianen die in derde landen wonen kunnen aan de verkiezingen deelnemen door naar Italië terug te keren en te stemmen in hun gemeente van oorsprong. Voor het verwerven van het passief kiesrecht is een minimumleeftijd van 25 jaar en het bezit van de Italiaanse nationaliteit vereist.

De voordracht van kandidaten geschiedt via lijsten. Voor de verschillende kiesgebieden zijn er voor het aantal kandidaten per lijst bepaalde maxima en minima gesteld. De lijst moet bovendien nog gesteund worden door minstens 30.000 kiezers per kiesgebied. Deze laatste vereiste geldt niet voor lijsten die gesteund worden door politieke partijen die reeds in het Italiaanse parlement vertegenwoordigd zijn.

Kiezers kunnen tot drie voorkeurstemmen uitbrengen in het kiesgebied Noord-West, tot twee voorkeurstemmen in de kiesgebieden Noord-Oost, Centrum en Zuiden en beschikken over één voorkeurstem in het kiesgebied Eilanden.

Een vrijgekomen zetel wordt bezet door de eerstvolgende kandidaat op de lijst. Voor motieven die verband houden met de kiesverrichtingen kan door elke kiezer tegen de akte van bekendmaking van de verkozenen bezwaar worden aangetekend bij de regionale administratieve rechtbank van Lazio. Beroep is mogelijk bij de Raad van State (Consiglio di Stato).

In verband met de voorwaarden van verkiesbaarheid of verenigbaarheid, kan door elke kiezer bezwaar worden aangetekend bij het hof van beroep (corte d'appello). Beroep is mogelijk bij het hof van cassatie (Corte di Cassazione).

De Europese verkiezingen zullen in Italië op 10 juni 1979 plaatsvinden.

Luxemburg.

Luxemburg, waar toch het secretariaat van het Europese Parlement gevestigd is, is het allerlaatste land van de Europese Gemeenschappen zijn om zijn kieswetgeving voor de Europese verkiezingen klaar te hebben. Het wetsontwerp werd pas op 21 februari 1979 goedgekeurd (8). Het ontwerp van Kieswet evenwel was reeds op 9 februari 1978 door de regering aan het parlement voorgelegd (9).

Allerlei redenen zijn voor die laattijdigheid verantwoordelijk. Er is eerst en vooral het feit dat het land de Europese verkiezingen en de nationale verkiezingen op één en dezelfde dag, namelijk op 10 juni 1979, wil houden. Dit bracht met zich dat de nationale kieswetgeving moest worden gewijzigd. Maar de Kamer van Afgevaardigden (Chambre des Députés), Luxemburg kent het één-Kamer-stelsel, wilde beide wetsontwerpen gelijktijdig behandelen. Het probleem van de deelname aan de Europese verkiezingen van de Luxemburgers die in het buitenland wonen was een andere reden voor de opgelopen vertraging. Dit probleem werd langdurig onderzocht door een speciale commissie van de Kamer van Afgevaardigden. In dit verband dient opgemerkt te worden dat voor de nationale verkiezingen het stemmen per brief noch het stemmen bij volmacht mogelijk is. Voor de Europese verkiezingen werd beslist dat Luxemburgers die in de overige E.G. landen verblijven kunnen deelnemen aan de verkiezingen door in Luxemburg-stad, in de speciaal daartoe ingerichte kiesburelen, te gaan stemmen.

De zes Luxemburgse afgevaardigden in het Europese Parlement zullen volgens het stelsel van evenredige vertegenwoordiging worden verkozen. Het land vormt voor de Europese verkiezingen één kiesdistrict. Dit is in tegenstelling met de nationale verkiezingen waarvoor het land in vier kiesdistricten verdeeld wordt. De berekening en de toewijzing van de zetels aan de verschillende lijsten zal op nationaal vlak geschieden volgens de methode d'Hondt. Maar voor de toekenning van de zetels aan de individuele kandidaten zullen, per lijst, enkel de naamstemmen in aanmerking worden genomen.

Actief kiesrecht wordt verleend aan alle in de landen van de E.G. wonende personen die de Luxemburgse nationaliteit bezitten en de 18 jarige leeftijd bereikt hebben en die ingeschreven zijn in de kiezerslijsten. Voor de Europese verkiezingen wordt de stemplicht behouden.

(8) Loi du 25 février 1979 relative à l'élection directe des représentants luxembourgeois au Parlement Européen. *Mémorial*, 25 février 1979.

(9) Projet de loi relatif à l'élection directe des représentants luxembourgeois au Parlement Européen, n° 2163 (1977-1978), 9 februari 1978.

Passief kiesrecht bezitten de personen met Luxemburgse nationaliteit die de 21 jarige leeftijd bereikt hebben.

De voordracht van kandidaten geschiedt door middel van lijsten. Voor het indienen van een lijst zijn 100 handtekeningen van kiesgerechtigde personen vereist. Een lijst mag niet meer dan 12 namen bevatten. Voor de nationale verkiezingen mogen de lijsten slechts eenzelfde aantal kandidaten bevatten als er zetels toe te wijzen zijn in een kiesdistrict. Voor de Europese verkiezingen heeft men de bedoeling gehad per lijst een aantal opvolgers ter beschikking te hebben. Indien een zetel vrijkomt dan zal deze bezet worden door de eerstvolgende op de lijst.

Elke kiezer heeft evenveel stemmen als er kandidaten te kiezen zijn (zes). Hij kan deze stemmen over de kandidaten van één enkele lijst verdelen of hij kan ook aan individuele kandidaten van verschillende lijsten stemmen geven (panachage). Hij kan echter ook zijn stemmen op een lijst in haar geheel uitbrengen door het stemvak bovenaan de lijst in te vullen. Om te vermijden dat de kandidaten van de dichtsbevolkte delen van het land zouden bevoordeligd worden wordt er slechts één stemvak naast de namen van de kandidaten geplaatst en niet twee zoals gebruikelijk is voor de nationale verkiezingen.

De Kamer van Afgevaardigden beslist over de bezwaren die worden ingebracht op grond van de bepalingen van de kieswet.

Nederland.

Het wetsontwerp Europese verkiezingen dat door de regering op 26 mei 1978 bij de Tweede Kamer was ingediend geworden werd daar op 5 september 1978 aangenomen. De Eerste Kamer keurde op zijn beurt het wetsontwerp goed op 12 december 1978 (10).

De verkiezing van de 25 afgevaardigden die Nederland in het Europese Parlement zal hebben zal plaats vinden volgens het stelsel van evenredige vertegenwoordiging. Zoals voor de nationale verkiezingen vormt Nederland voor de Europese verkiezingen één kiesgebied. De berekening en de toewijzing van de zetels zal op nationaal vlak gebeuren volgens de methode d'Hondt.

Kiesgerechtigd zijn de personen met de Nederlandse nationaliteit die hun woonplaats hebben in Nederland en die de leeftijd van 18 jaar zullen bereikt hebben. Ook aan de elders in de Europese Gemeenschap woonachtige Nederlanders die aan de genoemde vereisten voldoen wordt het

(10) Wet van 13 december 1978, houdende regeling voor de verkiezing in Nederland van leden van het Europese Parlement (Wet Europese verkiezingen), *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden*, jaargang 1978, n° 652, 22 december 1978, blz. 1-8.

stemrecht verleend. In Nederlandse openbare dienst werkzame Nederlanders in derde landen hebben ook, zoals voor de nationale verkiezingen, het stemrecht. Personen die in een van deze twee laatstvernoemde categorieën vallen, moeten om aan de Europese verkiezingen te kunnen deelnemen, ingeschreven zijn in een speciaal register van de gemeente waarvan zij het laatst voor hun vertek ingezetene waren. Voor hen die nooit eerder ingezetene van een Nederlandse gemeente waren legt de gemeente s'Gravenhage zo een register aan. De opname in een register geschiedt enkel op verzoek. Deze personen kunnen persoonlijk of per volmacht stemmen. Kiesgerechtigd zijn ook de in Nederland wonende onderdanen uit de andere Lid-Statens, voor zover deze laatsten geen stemrecht hebben in eigen land. Passief kiesrecht hebben de personen met de Nederlandse nationaliteit die de leeftijd van 25 jaar hebben bereikt.

De voordracht van kandidaten geschiedt door middel van lijsten die door de politieke groeperingen worden ingediend en die gelden voor het gehele land. Elke lijst mag ten hoogste 40 kandidaten bevatten en moet ondertekend zijn door ten minste 25 kiezers. Voor de lijsten die niet in de Tweede Kamer of in het Europese Parlement vertegenwoordigd zijn moet een waarborgsom van 18.000 gulden gestort worden. Deze waarborgsom wordt niet terugbetaald als een partij een stemcijfer behaalt dat lager is dan 75 procent van de kiesdeler. Een andere element van de kieswet dat gericht is tegen al te kleine partijen is eerst en vooral het feit dat de kiesdrempel gelijk is aan de kiesdeler wat voor de Europese verkiezingen, daar er slechts 25 zetels te verdelen zijn, 4 procent betekent. Ook wordt een partij die de kiesdeler niet haalt uitgesloten van de verdeling van der rest-zetels.

Elke kiezer heeft één stem, die hij ofwel aan de gehele lijst ofwel aan een kandidaat van zijn voorkeur kan geven. Stemmen bij volmacht is mogelijk. De Tweede Kamer onderzoekt of een op grond van de nationale bepalingen tot lid van het Europese Parlement benoemde kandidaat als zodanig kan worden toegelaten.

Zodra blijkt dat een lid van het Europese Parlement een in de kieswet gestelde vereiste voor het lidmaatschap niet bezit of een ingevolge de nationale bepalingen met het lidmaatschap onverenigbare betrekking vervult, houdt hij op lid te zijn. De Tweede Kamer oordeelt hierover.

Een vrijgekomen zetel wordt door de hoogst geplaatste nog niet verkozen gekozen kandidaat bezet.

De Europese verkiezingen zullen in Nederland op 7 juni 1979 worden gehouden.

Verenigd Koninkrijk.

Met de koninklijke bekrachtiging, op 5 mei 1978, verkreeg het Verenigd Koninkrijk zijn kieswet voor de Europese verkiezingen (11). Het regeringsontwerp was tevoren reeds op 16 februari 1978 door het Lagerhuis (House of Commons) en op 4 mei 1978 door het Hogerhuis (House of Lords) goedgekeurd. Van de 81 afgevaardigden in het Europese Parlement die uit het Verenigd Koninkrijk afkomstig zullen zijn, komen er 66 van Engeland, 8 van Schotland, 4 van Wales en 3 van Noord-Ierland. Voor het bekomen van deze indeling werd rekening gehouden met de bevolkingsdichtheid maar ook met de belangen van de verschillende gebiedsdelen die tezamen het Verenigd Koninkrijk vormen.

De afgevaardigden van Engeland, Schotland en Wales worden gekozen volgens het traditionele uninominaal meerderheidsstelsel met één stembeurt ('first-past-the-post' systeem). De kandidaat die in een kiesdistrict het hoogste stemmen aantal behaalt is verkozen. Drie onafhankelijke kiesdistricten-commissies (Boundary Commissions) hebben voor Engeland, Schotland en Wales respectievelijk 66, 8 en 4 nieuwe kiesdistricten afgebakend.

De afgevaardigden van Noord-Ierland worden volgens het stelsel van evenredige vertegenwoordiging, zonder lijsten, verkozen. Voor de berekening en de toewijzing van de drie zetels wordt, zoals in de Ierse Republiek, het stelsel van de overdraagbare stem (Single Transferable Vote) toegepast. Deze speciale bepaling voor Noord-Ierland heeft als bedoeling de katholieke minderheid één van de drie zetels te laten verwerven.

Bij de bespreking van het wetsontwerp in het parlement draaide het ganse debat rond het aan te nemen kiesstelsel. Het originele van het regeringsontwerp was dat het, onder druk van de kleine Liberal Party, aan het parlement de keuze liet tussen het traditionele systeem en het stelsel van evenredige vertegenwoordiging met regionale lijsten. Voor- en tegenstanders van de twee stelsels waren in beide grote partijen te vinden. Uiteindelijk behaalde een meerderheid van de leden van de Conservative Party met een minderheid van de Labour Party de bovenhand en werd er beslist het meerderheidsstelsel te behouden. Een van de doorslaggevende factoren in deze beslissing was de vrees dat de invoering van het stelsel van evenredige vertegenwoordiging voor de Europese verkiezingen als gevolg zou hebben dat ook in de nabije toekomst voor nationale verkiezingen het meerderheidsstelsel zou verdwijnen.

(11) European Assembly Elections Act 1978, c. 10, blz. 1-12.

Het behoud van het meerderheidsstelsel is vooral een ramp voor de Liberal Party die nu waarschijnlijk geen enkele zetel in het Europese Parlement zal behalen, waar de partij toch 18,3 procent van de geldig uitgebrachte stemmen behaalde op de laatst gehouden nationale verkiezingen van 10 oktober 1974.

In navolging van de franse kieswetgeving bevat de kieswet een speciale clausule die bepaalt dat verdragen tot uitbreiding van de bevoegdheden van het Europese Parlement pas door het Verenigd Koninkrijk geratificeerd worden nadat ze door het britse parlement zijn goedgekeurd. Onder verdrag wordt tevens verstaan iedere internationale overeenkomst en ieder protocol of bijlage bij een verdrag of internationale overeenkomst. Deze clausule die door het Lagerhuis aan het regeringsontwerp werd toegevoegd en die er moet voor zorgen dat Westminster niet al te veel bevoegdheden verliest, breekt met een lange traditie die wil dat veranderingen aan verdragen normaal bij Koninklijk Besluit geratificeerd worden.

Actief stemrecht bezitten de in het Verenigd Koninkrijk wonende personen met de Britse en de Ierse nationaliteit die de 18 jarige leeftijd bereikt hebben en die ingeschreven zijn in het kiesregister van het kiesdistrict. Voor de Europese verkiezingen verkrijgen ook de wereldlijke leden van het Hogerhuis (« Peers ») het stemrecht indien ze op die dag gerechtigd zijn om hun stem uit te brengen bij verkiezingen voor een lokaal bestuursorgaan gelegen in het kiesdistrict. Zoals voor de nationale verkiezingen kunnen van de buiten het Verenigd Koninkrijk wonende Britten enkel zij, die in overheidsdienst werken, lid van de strijdkrachten zijn of zij die om dienstredenen tijdelijk in het buitenland verblijven evenals hun echtgenoten aan de verkiezingen deelnemen. Passief kiesrecht bezitten personen met de Britse nationaliteit die de 21 jarige leeftijd bereikt hebben. In tegenstelling met de nationale verkiezingen zijn Peers en geestelijken verkiesbaar.

De kandidaatstelling kan individueel gebeuren. Ingediende kandidaturen moeten door 30 kiesgerechtigde personen van het kiesdistrict worden gesteund. Voor de nationale verkiezingen zijn enkel 10 handtekeningen van hetzelfde kiesdistrict vereist. Voor de Europese verkiezingen dient bij een kandidaatsstelling tevens een waarborgsom van 600 pond te worden gestort. Dit bedrag is 150 pond voor nationale verkiezingen. Deze waarborgsom wordt slechts terugbetaald indien de kandidaat 1/8 van de in het kiesdistrict uitgebrachte stemmen heeft behaald.

Voor het stemmen per brief of bij volmacht gelden dezelfde bepalingen als voor de nationale verkiezingen. Dit wil zeggen dat personen die wegens ziekte of om beroepsredenen niet persoonlijk hun stem kunnen uitbrengen per brief kunnen stemmen. Het stemmen bij volmacht geldt

veeleer voor personen die zich in het buitenland bevinden en ook voor de blinden.

Wanneer een zetel van een afgevaardigde vacant wordt, wordt zoals voor de nationale verkiezingen tot een tussentijdse verkiezing overgegaan. Inzake de voorwaarden tot verkiesbaarheid kan door eenieder een bezwaar worden ingediend bij de hoogste civiele rechtbank de High Court in Engeland en Wales, de Court of Session in Schotland of de High Court of Justice in Noord-Ierland. Tegen de uitspraak van de rechtbank is geen beroep mogelijk.

De Europese verkiezingen worden in het Verenigd Koninkrijk op 7 juni 1979 gehouden.

SLOTBESCHOUWINGEN.

Nu in alle Lid-Staten van de Europese Gemeenschap de kieswet voor de Europese verkiezingen is van kracht geworden en de nodige uitvoeringsbesluiten zijn vastgelegd geworden is het woord aan de politieke partijen en aan de kandidaten zelf. Zij zullen er de kiezers moeten trachten van te overtuigen dat deze verkiezingen werdelijk een stap in de richting van de democratisering van de Europese Gemeenschap betekenen en dat ze meer betekenen dan een loutere cosmetische ingreep. Zij zullen moeten aantonen dat het tot stand komen van een Europese democratie noodzakelijk is om wereldproblemen zoals de inflatie, de werkloosheid, de ontwikkelingssamenwerking, het behoud en de versterking van de vrede in de wereld op een doeltreffende wijze te kunnen aanpakken.

Net in deze fase van de ontwikkeling van de Gemeenschap, die een noodzakelijke aanpassing van nationale denkpatronen vereist, is de steun van de basis onontbeerlijk. Maar opdat de Europese verkiezingen een brugfunctie tussen de burgers en de Gemeenschap zou kunnen vervullen is het zeer belangrijk dat de kiezers aanvoelen dat ze door het uitbrengen van hun stem zelf bij deze ontwikkeling worden betrokken en er zelf iets kunnen aan veranderen.

Dit is nu echt niet zo duidelijk en vanzelfsprekend. De Europese verkiezingen worden gehouden op het nationale vlak, volgens een nationale verkiezingsprocedure en met nationale kandidaten. De kennis van de instellingen van de Europese Gemeenschap en hun werking is bij het grote publiek zeer gering. Er bestaat ook het gevaar dat deze verkiezingen zullen gebruikt worden als een soort tussentijdse verkiezing om de populariteit van de huidige regeringsploegen te meten of als een krachtmeting tussen de verschillende tendensen binnen de politieke partijen zelf met als enige bedoeling een versterken van hun invloed in nationaal perspectief.

Men kan ook stellen dat, met uitzondering van wat het aantal leden betreft, het Europese Parlement er na de verkiezingen niet zo heel anders zal uitzien dan voordien. Een verband tussen de Europese verkiezingen en het vormen van een Europese regering kan niet gelegd worden. De speciale clausules die Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk in hun kieswet voor de Europese verkiezingen hebben ingelast, maken een uitbreiding van de bevoegdheden van het Europese Parlement, die een verandering van de Verdragen vergt uiterst moeilijk. Er kan natuurlijk geargumenteed worden dat er reeds heel wat mogelijk is binnen de bestaande Verdragen, maar om dit aan de kiezers duidelijk te maken zal een subtiële aanpak en een klare redeneringswijze noodzakelijk zijn. Gebeurt dit niet, dan zal het bewustwordingsproces op niets uitlopen en zullen de Europese verkiezingen een holle klank krijgen.

Men kan de hoop uitspreken dat de vertegenwoordiging in het Europese Parlement binnen het door de akte van 20 september 1976, in verband met de definitieve zetelverdeling getekende kader er een zal zijn die een zo getrouw mogelijke weergave geeft van de verschillende opvattingen, ja zelfs met al zijn tegenstellingen, die in de Gemeenschap aanwezig zijn. Langs de andere kant, bestaat echter de noodzaak om in het Europese Parlement uit de verschillende politieke stromingen een meerderheid te distilleren die beslissingen kan treffen.

Neemt men de kieswetten die zullen gelden voor de eerste Europese verkiezingen in ogenschouw en tracht men er enkele grote lijnen in terug te vinden, dan kunnen volgende opmerkingen gemaakt worden. Wat opvalt is het overgangskarakter van de kieswetten, maar hoe lang juist die overgangperiode zal duren blijft in het donker. Meestal, maar niet overal worden de bepalingen die gelden voor de nationale verkiezingen zo dicht mogelijk benaderd, aangevuld met wegens de aard van deze verkiezingen noodzakelijk geachte bepalingen. In verband met de verkiezingsdatum hebben de Lid-Staten zich in twee groepen verdeeld. De ene groep bestaande uit Denemarken, Ierland, Nederland en het Verenigd Koninkrijk stemmen op donderdag 7 juni 1979. De andere groep bestaande uit België, de Bondsrepubliek Duitsland, Frankrijk, Italië en Luxemburg stemmen op zondag 10 juni 1979. In België en Luxemburg hebben de kiezers stemplicht. In de andere Lid-Staten wordt het stemmen enkel als een recht beschouwd. Een cynicus zou allicht kunnen stellen dat deze twee landen hierdoor het probleem van een lage opkomst van de kiezers niet zo erg moeten vrezen. Positief is dat alle Lid-Staten de kiesgerechtigde leeftijd op 18 jaar hebben gebracht. Op zichzelf is ook het feit dat heel wat Lid-Staten voor de Europese verkiezingen hun onderdanen het die in andere Lid-Staten van de Europese Gemeenschap wonen het stemrecht verlenen, meer nog zelfs onderdanen van andere

TABEL

Overzicht van de voornaamste bepalingen uit de nationale

Verkiezings- datum in juni 1979	Staat	Aantal zetels	Stelsel voor zeteltoewijzing (a)		Kiesindeling	Lijsten- of kandidatenvoordracht
			Soort	Type		
10	België	24	EV	D'Hondt	2 gemeenschappen (3 kieskringen)	5 parlementsleden of 1000 handtekeningen per provincie
7	Denemarken	16	EV	D'Hondt	één + 1 verkozene in Groenland	politieke partijen of 2 % geldige stemmen bij Jongste Folketingverkiezing
10	BR Duitsland	81	EV	D'Hondt	land of bond + 3 onrechtstreeks verkozenen in Berlijn	politieke partijen met mini- mum 5 zetels in Bondsdag, zoniet 4.000 handtekeningen voor Bondslijst en 2.000 voor Landlijst
10	Frankrijk	81	EV	D'Hondt	één	waarborgsom : 100.000 FF
7	Ierland	15	EV	STV	vier	waarborgsom : 1.000 Ierse ponden
10	Italië	81	EV	(nationale kiesdeler + grootste rest)	vijf	politieke partijen of 30.000 handtekeningen per kiesgebied
10	Luxemburg	6	EV	D'Hondt	één	100 handtekeningen
7	Nederland	25	EV	D'Hondt	één	politieke partijen ; indien niet in Tweede Kamer of Europees Parlement waar- borgsom van 18.000 gulden
7	Verenigd Koninkrijk	81		Betrekkelijke meerderheid EV in Noord- Ierland : STV	Engeland : 66 kies- districten Schotland : 8 kies- districten Wales : 4 kiesdis- tricten Noord-Ierland : 3 zetels	30 handtekeningen per kiesdistrict + 600 Ponden

(a) EV : Evenredige Vertegenwoordiging ; STV : single transferable vote = één enkele overdraagbare stem.

(b) H : Hoofdvakstem ; V : Voorkeurstem.

(c) Europees : Aangezien de Europese nationaliteit nog niet bestaat wordt hiermede de nationaliteit van de andere Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen bedoeld.

(d) Bepakter Europees dan in Ierland : stemrecht wordt enkel gegeven aan de onderdanen van andere Lid-Staten die in hun land geen stemrecht hebben.

NATIONALE VERKIEZINGSWETTEN

25

II

kieswetten voor de verkiezing van het Europees Parlement

Stemwijze (b)	Bij wet voorzien kiesdrempel	Nationaliteit van kiezers	Kiesgerechtigde leeftijd	Stemplicht	Stemrecht land- genoten in an- dere Lid-Statē	Stemrecht land- genoten in derde landen	Nationaliteit van kandidaten	Verkiez- baarheids- leeftijd	Aanduiding van opvolgers
H + V		Belgische	18	plicht + sanctie	neen	neen	Belgische	21	afzonderlijke lijst
H + V		Deense	18	vrij	ja	neen	Deense	18	eerstvolgende
H	5 %	Duitse	18	vrij	ja	neen	Duitse	18	afzonderlijke lijst
H	5 %	Franse	18	vrij	ja	ja	Franse	23	eerstvolgende
één enkele overdraag- bare stem		Ierse + Europees (c)	18	vrij	neen	neen	Ierse	21	Dall Eireann
H + V		Italiaanse	18	morele plicht	ja	ja	Italiaanse	25	eerstvolgende
H + V + panacheren		Luxemburgse	18	plicht + sanctie	ja	neen	Luxemburgse	21	eerstvolgende
H + V		Nederlandse + beperkt Euro- pees (d)	18	vrij	ja	neen	Nederlandse	25	eerstvolgende
meerder- heidsstem op naam. Eén enkele overdraag- bare stem in Noord- Ierland.		Britse + Ierse	18	vrij	neen	neen	Britse	21	tussentijdse verkiezing

Lid-Staten de mogelijkheid geven te stemmen voor de afgevaardigden van het gastland. Het is echter duidelijk dat dit complexe probleem in de toekomst een betere oplossing moet krijgen. De huidige bepalingen sluiten immers nog heelwat onderdanen van de een of andere Lid-Staat, die normaal stemgerechtigd zouden moeten zijn, uit van deelname aan de Europese verkiezingen, terwijl terzelfder tijd bepaalde Lid-Staten aan hun onderdanen die buiten het grondgebied van de Gemeenschap wonen het stemrecht blijven verlenen.

Het passief kiesrecht blijft in alle Lid-Staten beperkt tot de eigen onderdanen. De leeftijdsverschillen blijven bestaan. De minimumleeftijd voor het verwerven van het passief kiesrecht bedraagt 18 jaar in Denemarken en in de Bondsrepubliek Duitsland, 21 jaar in België, Ierland, Luxemburg en in het Verenigd Koninkrijk, 23 jaar in Frankrijk en 25 jaar in Italië en Nederland.

Met uitzonderring van het Verenigd Koninkrijk passen alle Lid-Staten het stelsel van evenredige vertegenwoordiging toe. Nu Frankrijk ook dit stelsel zal toepassen zal met belangstelling uitgekeken worden of er ook voor nationale verkiezingen een verandering van stelsel zal optreden. Het meerderheidsstelsel dat in het Verenigd Koninkrijk wordt behouden heeft als gevolg dat een belangrijk gedeelte van het kiezerspubliek van dat land niet zal zijn vertegenwoordigd in het Europese Parlement.

In Denemarken, Frankrijk, Luxemburg en Nederland vormt het gehele land voor de Europese verkiezingen één kiesgebied. In België, Ierland, Italië en het Verenigd Koninkrijk hebben hun land in verschillende kiesgebieden verdeeld. In de Bondsrepubliek Duitsland kunnen de politieke partijen zelf beslissen of ze lijsten met kandidaten zullen indienen die enkel gelden voor Länder dan wel voor het gehele grondgebied. De eigen vertegenwoordiging van bepaalde regionen in het Europese Parlement als onderdeel van de nationale vertegenwoordigingen is zeker een ontwikkeling die met het oog op de toekomst met belangstelling zal moeten gevolgd worden.

De meeste landen die het stelsel van evenredige vertegenwoordiging kennen zullen voor de berekening en de toewijzing van de zetels de methode d'Hondt toepassen. Deze methode die systematisch de grotere partijen ten opzichte van de kleinere partijen bevoordeligt, wordt niet gevolgd in Italië, dat het systeem van de natuurlijke quotiënten met volledige benutting van de resten gebruikt. Ook Ierland behoudt zijn traditioneel stelsel van de overdraagbare stem.

De invloed die de politieke partijen hebben op de voordracht van kandidaten is ook iets wat niet uit het oog mag verloren worden. Het

indienen van lijsten is in Denemarken, in de Bondsrepubliek Duitsland en Nederland voorbehouden aan politieke partijen en groeperingen. In de andere Lid-Staten kunnen lijsten of individuele kandidaturen eveneens ingediend worden indien ze de steun hebben van een bepaald aantal kiezers en indien bovendien een bepaalde waarborgsom wordt betaald. Politieke partijen die reeds in het parlement zijn vertegenwoordigd worden meestal van deze bepalingen vrijgesteld. In Ierland kan een kandidaat zichzelf voordragen.

De kiezers kunnen de volgorde van de kandidaten op een lijst niet wijzigen in de Bondsrepubliek Duitsland en Frankrijk. Een voorkeurstem kan wel uitgebracht worden in België, Denemarken en Nederland. In Italië kan men in bepaalde kiesgebieden tot drie voorkeurstemmen geven. In Luxemburg heeft de kiezer zes stemmen die hij over de kandidaten van één enkele lijst kan verdelen of anders aan individuele kandidaten van verschillende lijsten kan geven. Ierland en het Verenigd Koninkrijk kennen het lijststelsel niet. De stemmen worden er individueel gegeven.

In Denemarken, Frankrijk, Italië, Luxemburg en Nederland wordt een vrijgekomen zetel in het Europese Parlement bezet door de eerstvolgende kandidaat van dezelfde lijst. In België en de Bondsrepubliek Duitsland wordt een vacante zetel door een vervangende kandidaat bezet. Is er geen vervangende kandidaat beschikbaar dan gaat in de Bondsrepubliek Duitsland de zetel naar diegene die de volgende staat op de lijst. In Ierland stelt de Dáil Eireann een vervanger aan terwijl in het Verenigd Koninkrijk een tussentijdse verkiezing wordt gehouden, om een vervanger aan te duiden.

De kieswetten zijn klaar. De kiezers eerst, de verkozenen nadien, krijgen de democratische legitimatie van de Europese opbouw in handen.

Summary : National electoral laws for European elections.

Between 7 June and 10 June 1979, the first elections of the representatives of the European Parliament by direct universal suffrage will be held in all the Member States of the European Community.

Within that period, the elections shall be held on a date fixed by each Member State. The electoral procedure, except for the common provisions of the annexed Act to the Council Decision on direct elections of 20 September 1976, shall be governed in each Member State by its national procedures. There will be nine parallel national elections.

The Council Decision and the annexed Act of 20 September 1976 are considered in retrospect and then analysed, as are the national electoral

laws, which will be used for the European elections in the different Member States. Their mutual differences and contradictions are discussed. Changes from the electoral procedure in use for national elections are traced.

Broadly speaking, one of the aims of the article is to show that the potential influence of an individual vote of a « European citizen » on the composition of the European Parliament will differ considerably from one Member State to another.

In the closing remarks, the European elections are put into the perspective of furthering the democratisation of the European Communities.

